

نامه به سردبیر

صلاحیت اخلاقی کارکنان؛ نیاز نظام سلامت

رویکرد اخلاقی، ویژگی همیشگی و مهم‌ترین عنصر خدمات در نظام سلامت است. این ویژگی در اثر پیشرفت جوامع به یکی از مطالبات اساسی مردم تبدیل شده است. طبیعی است که حفظ سلامت و درمان بیماری‌ها همواره برای مردم هزینه داشته و خواهد داشت. هزینه بهداشت و درمان چه توسط دولت‌ها تأمین شود و چه مردم آن را پردازند، به دلیل پیچیدگی عوامل مرتبط با سلامت در رابطه مالی بین مردم و نظام سلامت، هیچگاه دستیابی به سلامت کامل را نمی‌توان بطور صددرصد تضمین کرد، اما در این معامله و در این ارتباط یک موضوع قطعی و صددرصد مورد مطالبه است و آن اخلاق حرفه‌ای است. هیچ دلیل و عذری در زیرپا گذاشتن اخلاقیات قابل قبول نیست و اخلاق ام‌المطالبات مردم بویژه در زمان حاضر است.

تحولات دنیای کنونی، افزایش ارتباطات و ارتقای دانش عمومی مردم، ویژگی‌هایی هستند که نیاز به رویکرد اخلاق در حرفه‌های مختلف از جمله حرف مرتبط با سلامت را ضرورتی انکارناپذیر کرده است. از جمله این تحولات استفاده از فناوری‌های پیشرفته، تغییر الگوی بیماری‌ها، افزایش متوسط عمر، افزایش اطلاعات عمومی مردم و تفاوت در نوع و حجم درخواست‌های مرتبط با خدمات سلامت، ایجاد حوزه‌های جدیدی مثل پیوند اعضاء، روش‌های نوین باروری، و نظایر آن را می‌توان نام برد. نتیجه این تغییر را به وضوح می‌توان ناکارآمدی نظام سنتی ارائه خدمات سلامت دانست. شاید بزرگ‌ترین چالش پیش روی نظام سلامت را بتوان بر نحوه مدیریت سلامت در جهانی دانست که به دلیل تحولات

فوق به جای آنکه مسائلی کاهش یابد روز بروز انواع جدیدی از مشکلات در آن بروز می‌کند. برخورد با این مسائل نیازمند بالابردن شایستگی‌های کارکنان در ارائه خدمت به مردم می‌باشد.^۱

تجربه نشان داده است که رویکردهای سنتی مبتنی بر پروتکل، دستورالعمل و مدیریت علمی در مواجهه با موضوعات جدید سلامت ناکارآمد هستند. از طرفی ویژگی غالب در این مسائل، علاوه بر جنبه‌های فنی جنبه‌های اخلاقی و معنوی آن است. مسائل اخلاقی و معنوی که به درستی و معنای اعمال و تصمیمات می‌پردازد، روز بروز در حوزه خدمات سلامت و پزشکی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. ماهیت خدمات سلامت که با موضوع ارزشمند حفظ زندگی و ارتقای کیفیت زندگی و حذف و تقلیل بیماری و ناتوانی سروکار دارد با این گرایش و ایده در مدیریت خدمات سازگار است. به بیان دیگر می‌توان گفت، سنگ بنا و اصل اصیل در انجام مراقبت و درمان شایسته در جامعه امروز و دنیای آینده تربیت اعضای است که واجد اخلاق حرفه‌ای باشند.^۲

ارتقای کیفیت خدمات سلامت درخواست همگانی و راهبرد مؤسسات مختلف است. اما تنوع خدمات، مهارت‌ها و حتی رویکردها و روش‌ها آنچنان زیاد است که چارچوب جامعی را در این مسیر می‌طلبد. اگر برای رسیدن به هدف ارتقای سلامت، شایستگی حرفه‌ای را به عنوان شرط اصلی تصور کنیم، در این صورت، به دلیل جامعیت امر صلاحیت کارکنان، تمام پیش‌نیازهای توسعه و ارائه خدمات توأم با کیفیت بالا به دست آمده است. به دلیل این که موضوع اخلاق شناسایی صحیح از غلط و خوب از بد است، می‌توان شایستگی اخلاق حرفه‌ای را معادل شایستگی حرفه‌ای دانست. حال اگر این امر را تعمیم دهیم یعنی با طراحی نظامی فضائل اخلاق حرفه‌ای را توسعه دهیم نتیجه این می‌شود که اعضای تیم

سلامت در مراقبت از سلامت اقدامات درست را انجام می‌دهند و اقدامات نادرست صورت نمی‌گیرد، نتیجه این امر توسعه شایستگی حرفه‌ای و همان چیزی است که جامعه از ما انتظار دارد.^۳

با این که موضوعات مراقبت از مددجویان در همه زمینه‌ها ماهیتاً در برگیرنده مبانی اخلاقی هستند و به نوعی بار اخلاقی را به همراه خود دارند، اما این موضوعات منفرد و جدا از هم نمی‌توانند به عنوان یک برنامه منسجم برای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای ارائه شوند. اگر بتوانیم همراه با پیشرفت تکنولوژی پزشکان و پرستاران توانمندی تربیت کنیم که توان ارائه مراقبت و درمان جامع و کل‌نگر را داشته باشند، موجب رضایت ذینفعان این خدمات خواهد شد، اما آنچه در سال‌های اخیر شاهد آن هستیم این است که علی‌رغم آموزش‌هایی که اعضای تیم سلامت در موضوعات اخلاقی می‌بینند، یکی از عمده‌نگرانی‌های آنان این است که نمی‌دانند در موقعیت‌های مختلف اخلاقی و در برخورد با معضلات آن باید چگونه عمل کنند.^۴

در دهه گذشته تلاش‌های زیادی صورت گرفته است که آمادگی لازم را برای اعضای تیم سلامت برای مواجهه با شرایط جدید مراقبت سلامت فراهم کند،^۵ اما تحقیقات نشان داده است که بعضی از دروسی که با این عنوان در رشته‌های مذکور وارد شده، نتوانسته است واقعا به افزایش توانایی استدلال و تصمیم‌گیری اخلاقی آن‌ها کمک کند. سؤال اساسی این است که چگونه درس‌های مرتبط با اخلاق سازماندهی شوند که در نظام مراقبت سلامت مدرن و پیشرفته امروزی جوابگوی نیاز باشد؟^۶ مراکزی که در توسعه اخلاقیات حرفه‌ای فعالیت می‌کنند می‌بایست با این جهت‌گیری به فعالیت ادامه دهند که توسعه صلاحیت کارکنان بخش سلامت متوقف به پیشرفت در اخلاقیات است. اخلاق محور تمام فعالیت‌های

حرفه‌ای و صبغه‌ای است که به رفتارها و تلاش‌های ما رنگ معنوی و خاصیت واقعی می‌دهد.^۷ به نظر می‌رسد روزبروز شواهد بیشتری در اثبات این فرمول به دست می‌آید که؛ صلاحیت اخلاقی موجب افزایش همه صلاحیت‌های انسانی، تخصصی و ادراکی می‌شود. این مطلب برای مؤسساتی که می‌خواهند در رقابت سخت در نظام جهانی سلامت به پیشرفت خود ادامه دهند، فرمولی راهگشاست.

پی‌نوشت‌ها

۱. برهانی و همکاران، ۱۳۸۸ ش.
۲. کالومارگ اسپروننگ و همکاران، ۲۰۰۷ م.
۳. ویور و همکاران، ۲۰۰۸ م.
۴. فارند و همکاران، ۲۰۰۶ م.
۵. هسو و هسیه، ۲۰۱۳ م.
۶. برهانی و همکاران، ۱۳۸۹ ش.
۷. هوگلاند و همکاران، ۲۰۱۰ م.

فهرست منابع

منابع فارسی:

- برهانی، ف.، الحانی، ف.، محمدی، ع.، عباس‌زاده، ع. (۱۳۸۸ ش.). مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی. دوره ۲، شماره ۳. ۲۷-۳۸.
- برهانی، ف.، الحانی، ف.، محمدی، ع.، عباس‌زاده، ع. (۱۳۸۹ ش.). درک مدرسین پرستاری از صلاحیت‌های اخلاق حرفه‌ای دانشجویان پرستاری: یک تحقیق کیفی. مجله پزشکی قانونی. دوره ۱۶، شماره ۳، صص ۷۳-۱۶۵.

منابع انگلیسی:

- Farrand P, McMullan M, Jowett R, Humphreys A.(2006). Implementing competence recommendations into pre-registration nursing curricula: effects upon levels of confidence in clinical skills. *Nurse educ Today*. 26(2): 97-103.
- Hoglund AT,Eriksson S,Helgesson G.(2010).The role of guidelines in ethical competence-building: perceptions among research nurses and physicians. *Clin Ethics*. 5 (2): 95-102.
- Hsu,LL. Hsieh,SI. (2013). Development and psychometric evaluation of the competency inventory for nursing students: A learning outcome perspective. *Nurse educ Today*. 33(5):492-497.
- Källemark Sporrang S, Arnetz B, Hansson MG, Westerholm P.(2007). Developing Ethical Competence in Health Care Organizations. *Nurs ethics*. 14(6):825-37.
- Weaver K, Morse J, Mitcham C.(2008). Ethical sensitivity in professional practice: concept analysis. *J Adv Nurs*. 62(5): 607-18.